

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В.Г. ДРОЗД

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Монографія

Київ
2018

УДК 343.13(477)
Д 75

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 25.09.2018 р.)*

Рецензенти:

Л. Д. Удалова – директор інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

О. О. Юхно – завідувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

К. О. Чаплинський – завідувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Д 75 **Дрозд В. Г.** Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.

ISBN 978-966-916-792-7

Монографію присвячено комплексному вивченню теоретичних, законодавчих і прикладних питань правового регулювання досудового розслідування, які є предметом гострих дискусій у науці кримінального процесу. У роботі розглянуто онтологічну та гносеологічну характеристику досудового розслідування; надано теоретико-правову характеристику загальних положень досудового розслідування; визначено сучасний стан забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи на стадії досудового розслідування; охарактеризовано сучасну парадигму правового регулювання закінчення досудового розслідування.

На підставі комплексного дослідження чинного кримінального процесуального законодавства України виявлено недоліки правового регулювання досудового розслідування та запропоновано шляхи їх усунення.

Розраховано на науковців, практичних працівників правоохоронних органів, викладачів, ад'юнктів, аспірантів, студентів і курсантів вищих юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться новітніми тенденціями розвитку сучасної юриспруденції в дослідженому напрямі.

УДК 343.13(477)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1	
ОНТОЛОГІЧНІ ТА ГНОСЕОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	8
1.1. Сутність, значення та завдання досудового розслідування як стадії кримінального провадження	8
1.2. Досудове слідство як форма досудового розслідування злочинів	29
1.3. Дізнання як форма досудового розслідування проступків	49
1.4. Диференціація кримінальної процесуальної форми під час досудового розслідування	70
<i>Висновки до розділу 1</i>	91
РОЗДІЛ 2	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА	
ЗАГАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	94
2.1. Сутність, значення та система загальних положень досудового розслідування	94
2.2. Загальні положення досудового розслідування, спрямовані на забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування	113
2.2.1. Аксиологічна характеристика початку досудового розслідування	113
2.2.2. Підслідність та місце проведення досудового розслідування	136
2.2.3. Об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування	148
2.2.4. Строки досудового розслідування та порядок їх продовження	161
2.3. Загальні положення досудового розслідування, спрямовані на забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження	175
2.3.1. Розгляд клопотань під час досудового розслідування	175

2.3.2. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення	186
2.3.3. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування	197
<i>Висновки до розділу 2</i>	209

РОЗДІЛ 3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ . . . . .

3.1. Процесуальна діяльність слідчого щодо забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи на стадії досудового розслідування	212
3.2. Прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва під час проведення досудового розслідування	233
3.3. Судовий контроль за дотриманням прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження	256
3.4. Актуальні питання застосування міжнародних правових стандартів під час досудового розслідування	276
<i>Висновки до розділу 3</i>	292

РОЗДІЛ 4

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ . . . . .

4.1. Підстави та процесуальний порядок закриття кримінального провадження	294
4.2. Звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності	317
4.3. Звернення до суду з обвинувальним актом	336
4.4. Звернення до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру	357
<i>Висновки до розділу 4</i>	378

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ . . . . .

ДОДАТКИ . . . . .

ПЕРЕДМОВА

З прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) в історії розвитку кримінального процесу нашої країни відкрито нову сторінку, а чисельні зміни й доповнення, внесені до нього останнім часом, наочно свідчать про продовження реформування цієї сфери діяльності. Насамперед, зумовлено це тим, що ефективна протидія сучасним злочинним проявам вимагає від законодавця запровадження дієвої системи кримінальної юстиції, яка, з одного боку, дозволить гарантувати захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, а з іншого – забезпечить швидке, повне та неупереджене розслідування та судовий розгляд.

Піднята проблематика набуває особливої актуальності у зв'язку з розширенням змагального процесу, наближенням національного законодавства до міжнародних і європейських правових стандартів кримінального судочинства, запровадженням низки нових правових дефініцій (сторони кримінального провадження, процесуальне керівництво та ін.) та процесуальних інститутів (повідомлення про підозру, судового контролю, угод та ін.), що, звісно, вплинуло на усталену практику проведення досудового розслідування. У зв'язку з цим, ефективна реалізація завдань кримінального провадження, закріплених у ст. 2 КПК України, не можлива без запровадження дієвих процесуальних механізмів проведення досудового розслідування, адже від якісного та своєчасного його здійснення залежить ефективність розгляду провадження по суті, а також застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального провадження.

Тим часом, проаналізувавши статистичні дані Генеральної прокуратури України, доводиться констатувати той факт, що питома вага направлених до суду кінцевих процесуальних рішень кожного року суттєво коливається. Зокрема, у 2013 р. загалом до суду направлено 212 436 обвинувальних актів, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотань про застосування примусових заходів медичного та виховного характеру; у 2014 р. – 179 366; у 2015 р. – 167 963; у 2016 р. –

141 392; у 2017 р. – 181 056; у 2018 р. – 177 702. Одночасно із цим, також спостерігається тенденція щодо зростання кількості кримінальних проваджень, в яких не прийнято рішення про закінчення досудового розслідування, зокрема: у 2013 р. – 332 291; у 2014 р. – 337 319; у 2015 р. – 167 963; у 2016 р. – 141 392; у 2017 р. – 335 779; у 2018 р. – 303 604¹. Наведена статистика є тим індикатором, котрий наочно вказує на дефекти правового регулювання досудового розслідування, що, звісно, негативно позначається на досягненні завдань кримінального провадження. Відтак, актуальність дослідження правового регулювання досудового розслідування знаходить свій прояв у кількох взаємопов'язаних аспектах, які висвітлюють порушену проблематику в різних площинах, що надає роботі більш комплексний характер.

Соціальний аспект пов'язаний із пріоритетністю захисту особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охороною прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Це, в свою чергу, вимагає перегляду усталених підходів до правового регулювання досудового розслідування, підвищення його якості, формування нових вимог, які мають відповідати європейським стандартам у цій сфері діяльності.

Аксіологічний аспект полягає в розумінні соціальної цінності досудового розслідування як стадії кримінального провадження, яка з часу прийняття чинного КПК України зазнала істотних змін у правовому регулюванні, що й зумовлює необхідність змістовного переосмислення догматичних уявлень про його сутність, значення, регламентацію загальних положень тощо.

Нормативно-правовий аспект піднятої проблематики зумовлений необхідністю перегляду низки законодавчих положень з питань правового регулювання досудового розслідування, які раніше не піддавалися системному дослідженню або ж вивчалися фрагментарно. Більш того, виникає потреба у виявленні неузгодженостей, суперечностей і прогалин, що містяться в КПК України з піднятого питання, а також розроблення на цій основі відповідних пропозицій з удосконалення його положень.

¹ Звіт Генеральної прокуратури України про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013–2018 рр. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

Правозастосовний аспект обумовлений необхідністю формування рекомендацій щодо ефективного та одноманітного правозастосування положень КПК України в частині правового регулювання досудового розслідування.

Таким чином, викладене вище свідчить про необхідність вирішення науково-прикладної проблеми, яка полягає в розробленні теоретичних і практичних питань правового регулювання досудового розслідування.

На завершення хочу висловити щиру подяку й глибоку пошану: науковому консультанту доктору юридичних наук, доценту Володимир Геннадійович Уварову – за його постійну підтримку моїх наукових пошуків;

рецензентам монографії: професорам Л. Д. Удаловій, О. О. Юхну та К. О. Чаплинському – за їх цінні поради, висловлені зауваження, побажання та доброзичливу критику;

провідним вченим-процесуалістам, юристам, практикам: О. Ю. Татарову, М. А. Погорецькому, О. В. Капліній, С. С. Чернявському, А. В. Столітньому, Л. М. Лобойко, В. Т. Нору, І. В. Гловюк, В. В. Назарову та іншим, за їх постійні наукові розвідки щодо формування шляхів удосконалення правового регулювання досудового розслідування.

На додаток, особливі та безмежні слова подяки висловлюю своїй родині за їх щиру підтримку, терпіння і натхнення, адже саме вони надавали впевненість у моєму потенціалі і тим самим спонукали до власного розвитку.

З повагою,
В.Г. Дрозд